

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva: Navrhovaná novela ústavy vyzýva na nedodržiavanie medzinárodných zmlúv o ľudských právach

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva vyzýva poslancov a poslankyne NR SR, aby nepodporili vládny návrh novely ústavy, ktorý zasahuje do základných práv detí, menšín a ľudí žijúcich v rôznych formách rodinného života.

Stredisko síce víta tú časť návrhu, ktorá by právo na rovnakú odmenu za rovnakú prácu, alebo prácu rovnakej hodnoty výslovne zakotvila v ústave, čo by malo potenciál významne posilniť presadzovanie rovnosti mužov a žien, avšak nemôže sa stotožniť s ostatnými navrhovanými zmenami.

Stredisko ako národná ľudskoprávna inštitúcia a orgán pre rovnaké zaobchádzanie nemôže súhlasiť s návrhom, ktorý vyzýva na nedodržiavanie medzinárodných zmlúv o ľudských právach, ktoré Slovenská republika ratifikovala. Ústava už dnes garantuje ochranu života, ľudskej dôstojnosti, kultúry, či jazyka a novou úpravou by sa iba vytvoril prázdny koncept národnej identity ako nové interpretačné pravidlo.

Výsledkom týchto a väčšiny ďalších navrhovaných zmien pritom môže byť iba ďalšie rozdeľovanie ľudí na tých čo sa stotožňujú s deklarovanou identitou a na tých čo nie a preto do národa nepatria. Namiesto vyvolávania pocitu nepatričnosti a poníženia, najmä v LGBTI komunite, by nás ústava mala spájať hodnotami, ktoré máme spoločné.

Sexuálna výchova

Za osobitne nešťastné považuje Stredisko snahy o demonizáciu tzv. sexuálnej výchovy.

Stredisko upozorňuje, že sexuálna výchova, resp. výchova k manželstvu a rodičovstvu je dlhodobou súčasťou slovenského vzdelávania a že je úlohou orgánov štátu a ich predstaviteľov vysvetľovať prečo je potrebné aby deti prijímali informácie primerané ich veku aj v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia, a čo je v praxi obsahom takého vzdelávania aby odstránili obavy časti verejnosti a zabránili šíreniu mýtov a dezinformácií o tzv. sexualizácii detí. Možno pritom využiť množstvo výskumov, analýz a návodov, ktoré vypracovali slovenské ale aj medzinárodné inštitúcie, najmä UNESCO.

Stredisko pripomína, že Slovenská republika má pozitívny záväzok garantovať právo detí na vzdelanie, ktoré zahŕňa právo na komplexné vzdelávanie v oblasti sexuality a reprodukčných práv za podmienky, že je také vzdelávanie prispôbené deťom podľa veku a vývoja, relevantné a postavené na aktuálnych vedeckých poznatkoch a ľudskoprávných štandardoch.

Právo rodičov na výchovu svojich detí v súlade s vlastným presvedčením nie je bezhraničné a nezahŕňa možnosť vzdať sa v mene dieťaťa práva na vzdelanie v akejkoľvek oblasti pri rešpektovaní vyššie uvedených rámcov.

Závazok štátu vyplýva nielen z Dohovoru na ochranu práv dieťaťa, ale aj Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ktorý upravuje právo dievčat dostať informácie týkajúce sa možnosti plánovania rodiny a Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, ktorý upravuje povinnosť zabezpečiť deťom vzdelávanie na prvom aj druhom stupni o rizikách sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania, pričom sa nevyklučuje spolupráca s rodičmi.

Úlohou štátu by malo byť vytvárať citlivý balans medzi právami rodičov a ich detí pri rešpektovaní najlepšieho záujmu dieťaťa, namiesto toho návrh predstavuje rezignáciu na práva detí.

Navyše, ustanovenie, ktorým sa má ústavou regulovať štátny výchovno-vzdelávací program považuje Stredisko za neprimerané. Toto ustanovenie by mohlo mať tzv. chilling effect na výkon práva na vzdelanie a vytvárať neopodstatnené obavy súlade či nesúlade vzdelávacieho programu s ústavou.

Muž a žena

Stredisko poukazuje na to, že či už Slovenská republika bude v ústave uznávať alebo neuznávať pohlavie mužské a ženské nezmení nič na faktickom stave, že biologické pohlavia iné neexistujú. Aký má potom návrh cieľ?

Ak má návrh zmeny ústavy za cieľ reflektovať na nebinárnych ľudí, tak potom by úprava musela hovoriť o rode a nie o pohlaví, pretože nebinárni ľudia sa nevedia alebo nechcú zaradiť do spoločenských predstáv o mužskosti a ženskosti, čo nič nemení na ich biologickom pohlaví. Ak by aj úprava nahradila slovo „pohlavie“ slovom „rod“ Stredisko považuje za neprijateľné, aby ústava mala za cieľ regulovať vnútorné prežívanie človeka a jeho vnútorné presvedčenie o vlastnej identite. Taká úprava by navyše bola aj v rozpore s ústavným právom na ochranu súkromia a ľudskej dôstojnosti.

Ak má predkladateľ za cieľ vylúčiť možnosť tretieho označenia, napríklad v rodných listoch, ako je to napríklad v Nemecku (označenie „divers“), tak také označenie nie je možné ani v súčasnom právnom stave a to napriek tomu, že intersex deti, a teda deti s variáciami pohlavných znakov sa rodia aj na Slovensku. Navyše sa javí neľudské voči týmto deťom a ich rodičom v Ústave uvádzať, že ich Slovenská republika neuznáva.

Osvojenie

Stredisko rovnako odporúča nepodporiť ustanovenie o osvojení, preberané zo zákona o rodine. Viaceré zákony Slovenskej republiky reprezentujú verejné politiky, ciele a hodnoty, ktoré sú hodné najvyššej možnej ochrany. Viaceré z nich rovnako ustanovujú exkluzívne práva pre manželské páry.

Ústavný text si vyžaduje väčšiu mieru rešpektu a zdržanlivosti pri jeho dopĺňaní a zmenách a mala by im v každom prípade predchádzať širšia odborná diskusia.

Kým nemožno odporovať skutočnosti, že manželské páry zohrávajú v Slovenskej republike dôležitú úlohu pri výchove detí, a to aj keď ide len o dve tretiny narodených detí, nie je jasné, prečo by ústava mala do budúcnosti vylučovať aj iné osoby, ktoré by mohli dieťa osvojiť v súlade s jeho najlepším záujmom.